

буде використання таких форм навчання, як бінарна лекція або бінарний семінар за участю двох викладачів, які спеціалізуються у галузях трудового права та права соціального забезпечення, права Європейського Союзу, Міжнародного трудового права, а також дисциплін іноземних мов. Такий тип навчання дозволить сформулювати у здобувачів та здобувачок вищої юридичної освіти систему професійно важливих компетентностей для отримання ними належного рівня професіоналізму.

Література:

1. Бенковська Н. Б. Міждисциплінарна інтеграція фахових дисциплін у процесі підготовки майбутніх фахівців соціономічного профілю. *Наука і освіта*. 2017. Вип. 5. С. 108–112.
2. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / За заг. редакцією Г.Л. Єфремової. Суми. 2020. 444 с.
3. Божко Н. Інтегративний підхід до навчання в контексті реформування системи освіти України. *Молодь і ринок*. 2018. № 7 (162). С. 84–89.
4. Цильмак Е.Н., Лефтеров В.А. Комплексное практическое занятие как необходимая форма компетентностной подготовки полицейского. // The II International Science Conference on Science and practical Technologies, January 26 – 29, 2021, Luxembourg, Luxembourg. 557 p. С. 406-409.
5. Дятлова О. М. Інтегративний підхід до навчання суспільствознавства в загальноосвітніх школах України (20-ті-30-ті роки ХХ століття) : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2008. 20 с.
6. Пришупа Ю.Ю. Інтегративний підхід як один із факторів формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів-будівельників. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 1 (38). С. 134–138.

УДК347 (043)

Ковейно Ю. В.,

старший викладач кафедри права

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У сучасних умовах розвитку державності проблема ефективного та раціонального використання навколишнього середовища та природних ресурсів у тому числі є однією з глобальних проблем сучасності. Багатогранність охорони довкілля насамперед обумовлюється значенням навколишнього середовища та його складових компонентів не тільки для нинішнього, а також для прийдешніх поколінь, проявом чого є забезпечення екологічної безпеки громадян та суспільства та охорона довкілля в цілому. Одним зі складових механізму охорони навколишнього середовища є юридична відповідальність. При цьому застосування заходів юридичного впливу за правопорушення проти довкілля найефективніше забезпечує захист не тільки прав і свобод людини, а також збереження та охорону довкілля, що є особливо актуальним в умовах сталого розвитку.

Питанням юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства присвячені праці науковців, серед яких: В.І. Андрейцев, А.П. Гетьман, В.М. Завгородня, І.І. Каракаш, В.В. Костицький, Л.В. Мендик, Д.В. Мікулін, Ю.С. Шемшученко тощо.

Єдиної думки з приводу визначення поняття юридичної відповідальності, у тому числі за порушення екологічного законодавства, його обсягу у правовій науці сьогодні не існує. Деякі автори визначають юридичну відповідальність як один з різновидів санкцій, що застосовуються на підставі закону до особи, котра допустила порушення норм права [1]. Інші, розглядаючи юридичну відповідальність як особливе охоронне правовідношення, розуміють під нею не саму санкцію в статті, а процес її реалізації, застосування санкцій до осіб, що порушили норму права [2, с.19].

Так, вчені визначають, що юридична відповідальність як вид соціальної відповідальності, сутність якої полягає в застосуванні до правопорушників (фізичних або юридичних осіб) передбачених законодавством санкцій, що забезпечуються у примусовому порядку державою. Юридична відповідальність являє собою специфічні правовідносини між державою в особі її органів (суду, спеціальних інспекцій тощо) і правопорушником, до якого застосовуються юридичні санкції з негативними для нього наслідками (позбавлення волі, штраф, відшкодування шкоди тощо) [3]. Подібний погляд на сутність юридичної відповідальності відображений також у Великому енциклопедичному юридичному словнику Ю.С. Шемшученко.

Юридична відповідальність це вид соціальної відповідальності, який встановлюється законодавством та забезпечується державою як юридичний обов'язок правопорушника потерпати позбавлення певних благ, належних йому цінностей. Загальновідомо, що юридичній відповідальності за рівнем дієвості належить провідне місце серед інших видів соціальної відповідальності: моральної, політичної, релігійної тощо. Юридична відповідальність - це форма впливу на порушників, реакція держави на допущені порушення правових норм, на посягання на соціальні інтереси суспільства, права особи [4].

Аналіз наукової літератури дозволяє відзначити, що деякі вчені розуміють юридичну відповідальність як цілісне правове явище з різними формами реалізації. Погоджуючись з позицією Л.І. Каленіченко, відзначимо що, в межах зазначеного підходу до розуміння сутності юридичної відповідальності вчені перебувають у пошуку єдиного визначення юридичної відповідальності як соціально-правового феномена [5]. Також в науковій юридичній літературі існує так званий двоаспектний підхід до розуміння сутності юридичної відповідальності, згідно з яким вчені виділяють позитивну (перспективну) та негативну (ретроспективну) юридичну відповідальність. В рамках дослідження інституту юридичної відповідальності, більшість вчених акцентує увагу саме на негативній (ретроспективній) відповідальності, у тому числі за порушення екологічного законодавства. Говорячи про юридичну відповідальність за порушення екологічного законодавства, варто вказати на її особливості. Так, сутність ретроспективної (або негативної) юридичної відповідальності полягає в несприятливих для порушника екологічного правопорядку (порядку використання, охорони та захисту довкілля) наслідках у межах, встановлених екологічним законодавством за правопорушення у сфері раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного

середовища та забезпечення екологічної безпеки [6, с. 8-9]. Позитивна юридична відповідальність в екологічній сфері зазвичай поєднується із волевиявленням особи та її наміром добросовісно виконувати свої повноваження щодо охорони довкілля. Таким чином, позитивну відповідальність в екологічній сфері слід розглядати як існуючу у формі добровільного виконання фізичними та юридичними особами обов'язків та приписів, закріплених у правових нормах, щодо забезпечення раціонального використання природних ресурсів їх охорони та забезпечення екологічної безпеки [6, с. 11].

Правовий інститут відповідальності є обов'язковим елементом механізму правового регулювання суспільних відносин. Він спрямовує поведінку правозобов'язаного суб'єкта і уповноваженої особи до належної поведінки. Способи і заходи такого спонукання різноманітні, сукупність яких становить загально-правову категорію юридичної відповідальності. Крім того, існують міжгалузеві, галузеві та інші її види. Правова доктрина найчастіше розглядає декілька основних видів юридичної відповідальності: кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та майнову [7, с. 449]. Однак науковці вказують на існування ще й інших видів.

Наприклад, заходи відповідальності, які застосовуються до порушників законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, розглядаються як екологічно-правова відповідальність. Необхідність у захисті навколишнього природного середовища правовими засобами привернула увагу багатьох науковців-юристів до дослідження проблем відповідальності за екологічні правопорушення [8].

Крім того, неоднозначність та багатоманітність підходів до розуміння змісту юридичної відповідальності у сфері охорони довкілля свідчать про її комплексний характер. За позицією Б.В. Єрофеева, вказана відповідальність розглядається комплексно у трьох, хоча і різних, але взаємопов'язаних значеннях: як державний примус до виконання приписів екологічного законодавства; як правовідношення, яке реалізується в межах екологічних правоохоронних відносин між державними органами і правопорушником з приводу вчиненого екологічного правопорушення; як правовий інститут, що є системою правових норм, в яких закріплюються види, засоби і порядок застосування примусових державно-правових мір впливу до правопорушників з метою забезпечення екологічної законності і правопорядку [9, с. 185-186]. Отже, враховуючи різні позиції вчених, можна запропонувати таке уточнення визначення поняття юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства: це вид ретроспективної та позитивної юридичної відповідальності, який реалізується у відповідному правовідношенні, з одного боку, між правопорушником та компетентними державними органами, з іншого, з приводу вчиненого екологічного правопорушення, та, як наслідок, передбачає кореспондуючі обов'язки відповідно до вимог законодавства і по відношенню до особи правопорушника (дати звіт про свою протиправну поведінку і понести пов'язані з цим обмеження майнового, організаційного чи іншого характеру) і щодо уповноважених державних органів (застосувати міри і заходи примусового державно-правового впливу до особи правопорушника за вчинене правопорушення) та, водночас, забезпечується кримінально-, адміністративно-, цивільно-правовими та дисциплінарними засобами.

Література:

1. Советское гражданское право: в 2-х т. / О.А. Красавчиков, Р.О. Халфина, Л.Г. Кузнецов и др. Москва: Высшая школа, 1968. Т. 1. С. 479.
2. Шемшученко Ю.С., Мунтян В.Л., Розовский Б.Г. Юридическая ответственность в области охраны окружающей среды. Київ: Наук. думка, 1978. С. 19.
3. Шемшученко Ю.С. Відповідальність юридична. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова ред. кол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т 1. с. 437.
4. Законотворча діяльність: Словник термінів і понять / За ред. В.М. Литвина. Київ: Парламентське вид-во, 2004. С. 335.
5. Каленіченко Л.І. особливості підходів до розуміння юридичної відповідальності як правової категорії. Вісник ХНУВС. 2015. №3 (70). С.22-29.
6. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення: навч. посіб. / Т.К. Оверковська, Н.М. Опольська; Вінн. нац. аграр. ун-т. Вінниця: ТОВ "ТВОРИ", 2020. 252 с.
7. Матузов Н.И., Малько А.В. Теория государства и права: Учебник / Н.И. Матузов, А.В. Малько. Москва: Юристъ, 2004. 545 с.
8. Корнеєв Ю.В, Садовський М.В. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення Юридичний вісник 1 (34) 2015. С.13-17.
9. Ерофеев Б.В. Экологическое право: учеб. для вузов. Москва. Юриспруденция, 1999. 448 с.

УДК 343.851

Кулешов О. О.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права

КРИМІНОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА, ДЕЯКІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ

Зараз у світі ніхто не намагається ліквідувати злочинність. Ідеться про зниження її рівня, зменшення кількості тяжких, особливо тяжких злочинів, зміну якісних показників, якнайбільше забезпечення життя, здоров'я, майна громадян, підвищення рівня їх особистої безпеки тощо. Наприклад, пануюча в сучасній британській науці ідея так званої адміністративної кримінології та реальні дії уряду й поліції цієї країни доводять зазначену тезу. Відомий західний кримінолог Р. Кларк ще в середині 70-х рр. ХХ ст. запропонував новий підхід до профілактики злочинів. Ця концепція нібито заперечує саме існування мотивації більшості злочинів, що мають переважно ситуативний, спонтанний характер і можуть бути відвернені шляхом запровадження низки технічних засобів, що ускладнюють їх вчинення. Ідея також спирається на підвищення соціального контролю у суспільстві: від «сусідського наглядання» та підвищення ролі громадськості у запобіганні злочинності до суцільного відеоспостереження у громадських місцях, місцях масового скупчення людей, на державних і муніципальних підприємствах, в установах й організаціях. [3]Отже, залишається інший шлях: поступове скорочення криміногенного потенціалу суспільства, що повинно спочатку понизити кількісні показники, а потім відбудуться зміни і в якісних показниках структури злочинності. Дійсно, суспільство концентрує